

Käesolev tekst on üksnes dokumenteerimisvahend ning sel ei ole mingit õiguslikku mõju. Liidu institutsioonid ei vastuta selle teksti sisu eest. Asjakohaste õigusaktide autentsete versioonid, sealhulgas nende preambulid, on avaldatud Euroopa Liidu Teatajas ning on kättesaadavad EUR-Lexi veebisaidil. Need ametlikud tekstid on vahetult kättesaadavad käesolevasse dokumenti lisatud linkide kaudu

► **B** EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2004/38/EÜ,
29. aprill 2004,

mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ

(EMPs kohaldatav tekst)

(ELT L 158, 30.4.2004, lk 77)

Muudetud:

		Euroopa Liidu Teataja		
		nr	lehekülg	kuupäev
► M1	Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 492/2011, 5. aprill 2011	L 141	1	27.5.2011

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV
2004/38/EÜ,**

29. aprill 2004,

mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ

(EMPs kohaldatav tekst)

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1

Teema

Käesoleva direktiiviga sätestatakse:

- a) tingimused, mis reguleerivad liikmesriikide territooriumil vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamist liidu kodanike ja nende pereliikmete poolt;
- b) liidu kodanikele ja nende pereliikmetele alalise elamisõigus liikmesriikide territooriumil;
- c) punktides a ja b sätestatud õigustele avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides kehtestatud piirangud.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) *liidu kodanik* – isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus;
- 2) *pereliige*:
 - a) abikaasa;
 - b) partner, kellega liidu kodanik on sõlminud liikmesriigi õigusaktide kohaselt registreeritud kooselu, kui vastuvõtva liikmesriigi õigus käsitleb registreeritud kooselu abieluga võrdsena, kooskõlas vastuvõtva liikmesriigi asjaomastes õigusaktides sätestatud tingimustega;
 - c) alanejad lähisugulased, kes on alla 21aastased või ülalpeetavad, ja punktis b määratletud abikaasa või partneri alanejad sugulased, kes on alla 21aastased või ülalpeetavad;
 - d) ülalpeetavad ülenejad lähisugulased ja punktis b määratletud abikaasa või partneri vahetult ülenejad sugulased;

▼B

- 3) *vastuvõttev liikmesriik* – liikmesriik, kuhu liidu kodanik oma vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamiseks liigub.

*Artikkel 3***Soodustatud isikud**

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide liidu kodanike suhtes, kes liiguvad liikmesriiki või elavad liikmesriigis, mille kodanikud nad ei ole, ja nende artikli 2 punktis 2 määratletud pereliikmete suhtes, kes on nendega kaasas või ühinevad nendega.

2. Ilma et see piiraks vaba liikumise ja elamise õigust, mis asjaomasel isikul isiklikel alustel võib olla, peab vastuvõttev liikmesriik kooskõlas oma õigusaktidega hõlbustama järgmiste isikute riiki sisenemist ja seal elamist:

- a) muud pereliikmed, sõltumata nende kodakondsusest, kes ei kuulu artikli 2 punkti 2 määratluse alla ja kes on esmase elamisõigusega liidu kodaniku ülalpeetavad või leibkonna liikmed lähteriigis, või kui tõsised tervislikud põhjused nõuavad vältimatult, et liidu kodanik peab pereliiget isiklikult hooldama;
- b) partner, kellel on liidu kodanikuga püsiv ja nõuetekohaselt tõendatud suhe.

Vastuvõttev liikmesriik uurib põhjalikult isiku olukorda ja esitab talle võimaliku sisenemis- või elamiskeelu põhjendused.

II PEATÜKK

Lahkumis- ja sisenemisõigus*Artikkel 4***Lahkumisõigus**

1. Ilma et see piiraks liikmesriigi piirikontrolli suhtes kohaldatavate, reisidokumente käsitlevate sätete kohaldamist, on kõikidel liidu kodanikel, kellel on kehtiv isikutunnistus või pass, ja nende pereliikmetel, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kellel on kehtiv pass, õigus lahkuda liikmesriigi territooriumilt, et reisida mõnda teise liikmesriiki.

2. Isikutelt, kelles suhtes kohaldatakse lõiget 1, ei või nõuda väljasõiduviisat ega muid samaväärseid formaalsusi.

3. Liikmesriigid annavad kooskõlas oma õigusaktidega oma kodanikele välja kodakondsust tõendava isikutunnistuse või passi ja uuendavad seda.

4. Pass kehtib vähemalt kõikides liikmesriikides ja nendes riikides, kust isik peab ühest liikmesriigist teise siirdudes läbi sõitma. Kui liikmesriigi

▼B

õiguses ei ole ette nähtud isikutunnistuste väljaandmist, ei või väljaantava või uuendatava passi kehtivusaeg olla lühem kui viis aastat.

*Artikkel 5***Sisenemisõigus**

1. Ilma et see piiraks siseriikliku piirikontrolli suhtes kohaldatavate, reisidokumente käsitlevate sätete kohaldamist, annavad liikmesriigid liidu kodanikele loa siseneda nende territooriumile kehtiva isikutunnistuse või passiga ning nende pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, loa siseneda nende territooriumile kehtiva passiga.

Liidu kodanikelt ei või nõuda sissesõiduviiisat ega muid samaväärseid formaalsusi.

2. Pereliikmetelt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, nõutakse üksnes määrusele (EÜ) nr 539/2001 või, kui see on asjakohane, liikmesriigi õigusele vastavat sissesõiduviiisat. Käesoleva direktiivi kohaldamisel vabastab artiklis 10 nimetatud kehtiv elamisloba sellised pereliikmed viisanõudest.

Liikmesriigid annavad sellistele isikutele kõik võimalused vajalike viisade omandamiseks. Sellised viisad antakse tasuta ja võimalikult kiiresti, kiirendatud menetlusega.

3. Vastuvõttev liikmesriik ei pane sissesõidu- ega väljasõidutemplit nende pereliikmete passi, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, tingimusel et nad esitavad artiklis 10 sätestatud elamisloa.

4. Kui liidu kodanikul või tema pereliikmel, kes ei ole liikmesriigi kodanik, ei ole vajalikke reisidokumente või, kui seda nõutakse, vajalikke viisasid, annavad asjaomased liikmesriigid enne nende tagasisaatmist neile kõik mõistlikud võimalused vajalike dokumentide hankimiseks või lasevad need endale mõistliku aja jooksul tuua või kinnitada või tõendada muul viisil, et nende isikute suhtes kehtib vaba liikumise ja elamise õigus.

5. Liikmesriigid võivad nõuda, et asjaomane isik teataks oma viibimisest tema territooriumil mõistliku ja mittediskrimineeriva aja jooksul. Selle nõude täitmata jätmise korral võib asjaomase isiku suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivad karistusi.

III PEATÜKK

Elamisõigus*Artikkel 6***Kuni kolmekuuline elamisõigus**

1. Liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kuni kolm kuud, ilma et nad peaksid täitma muid tingimusi või formaalsusi peale nõude omada kehtivat isikutunnistust või passi.

▼B

2. Lõike 1 sätteid kohaldatakse ka nende liidu kodanikuga kaasas olevate või ühinevate pereliikmete suhtes, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kellel on kehtiv pass.

*Artikkel 7***Üle kolmekuuline elamisõigus**

1. Kõikidel liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui:

- a) nad tegutsevad vastuvõtvast liikmesriigis töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjatena või
- b) neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi ja neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või
- c) — nad on kantud mõne sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on vastuvõtvast liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal, ja nende peamiseks eesmärgiks on õpingud, sealhulgas tööalane koolitus, ning
 - neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus ja nad kinnitavad asjaomasele liikmesriigi asutusele avalduses või mõnes muus enda valitud dokumendis, et neil on enda ja oma pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi, või
- d) nad on punktides a, b või c nimetatud tingimustele vastava liidu kodaniku pereliikmed, kes on temaga kaasas või ühinevad temaga.

2. Lõikes 1 ettenähtud elamisõigus laieneb ka pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kes on liidu kodanikuga vastuvõtvast liikmesriigis kaasas või ühinevad temaga, kui kõnealune liidu kodanik vastab lõike 1 punktides a, b või c nimetatud tingimustele.

3. Lõike 1 punkti a kohaldamisel säilitab liidu kodanik, kes ei ole enam töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuse, kui ta:

- a) ei saa haiguse või õnnetuse tagajärjel ajutiselt töötada;
- b) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on töötanud üle ühe aasta, ja on registreeritud asjaomases tööhõiveametis tööotsijaks;

▼B

- c) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on lõpetanud alla aastase tähtajalise töölepingu või jäänud töötuks endast sõltumatutel põhjustel esimese kaheteistkümne kuu jooksul, ja on töötajana registreeritud asjaomases tööhõiveametis. Sellisel juhul säilitatakse töötaja staatus vähemalt kuueks kuuks;
- d) osaleb tööalasel koolitusel. Kui töötaja ei ole töötuna endast sõltumatutel põhjustel, nõuab tema töötaja staatuse säilitamine, et koolitus oleks seotud eelmise tööga.

4. Erandina lõike 1 punktist d ja lõikest 2 on ainult abikaasal, artikli 2 lõike 2 punktis b sätestatud registreeritud partneril ja ülalpeetavatel lastel elamisõigus lõike 1 punktis c nimetatud tingimustele vastava liidu kodaniku pereliikmetena. Artikli 3 lõiget 2 kohaldatakse liidu kodaniku ja tema abikaasa või registreeritud partneri ülalpeetavate ülenejate lähisugulaste suhtes.

*Artikkel 8***Haldusformaalsused liidu kodanikele**

1. Ilma et see piiraks artikli 5 lõike 5 kohaldamist, võib vastuvõttev liikmesriik üle kolmekuuliste elamisperioodide puhul nõuda, et liidu kodanik registreeriks ennast asjaomases ametiasutuses.

2. Registreerimistähtaeg ei või olla lühem kui kolm kuud alates saabumiskuupäevast. Registreerimistunnistus antakse välja viivitamata ning selles on märgitud registreeritava isiku nimi ja aadress ning registreerimiskuupäev. Registreerimismõude täitmata jätmise korral võib asjaomase isiku suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivaid karistusi.

3. Registreerimistunnistuse väljaandmiseks võib liikmesriik üksnes nõuda, et:

— liidu kodanikud, kelle suhtes kohaldatakse artikli 7 lõike 1 punkti a, esitaksid kehtiva isikutunnistuse või passi, tööandja kinnituse tölevõtmise kohta või töötõendi või tõendi, et nad on füüsilisest isikust ettevõtjad;

— liidu kodanikud, kelle suhtes kohaldatakse artikli 7 lõike 1 punkti b, esitaksid kehtiva isikutunnistuse või passi ning tõendi, et nad vastavad kõnealuses punktis sätestatud tingimustele;

— liidu kodanikud, kelle suhtes kohaldatakse artikli 7 lõike 1 punkti c, esitaksid kehtiva isikutunnistuse või passi, tõendi, et nad on kantud akrediteeritud õppeasutuse nimekirja, üldise ravikindlustuse tõendi ja artikli 7 lõike 1 punktis c nimetatud avalduse või samaväärse dokumendi. Liikmesriigid ei või nõuda, et kõnealune avaldus käsitleks vahendite konkreetseid summasid.

▼B

4. Liikmesriigid ei või näha ette konkreetset summat, mida nad peavad „piisavateks vahenditeks”, kuid nad peavad arvesse võtma asjaomase isiku olukorda. Igal juhul ei tohi see summa olla suurem kui lävi, millest allpool võivad vastuvõtva liikmesriigi kodanikud saada sotsiaallabi, või kui seda kriteeriumi ei saa kohaldada, suurem kui vastuvõtvast liikmesriigis makstav miinimumpension.

5. Registreerimistunnistuse väljaandmiseks liidu kodanike pereliikmetele, kes on ka ise liidu kodanikud, võivad liikmesriigid nõuda järgmiste dokumentide esitamist:

- a) kehtiv isikutunnistus või pass;
- b) dokument, mis tõendab perekondlikke sidemeid või registreeritud kooselu;
- c) vajaduse korral selle liidu kodaniku registreerimistunnistus, kellega nad on kaasas või ühinevad;
- d) artikli 2 lõike 2 punktide c ja d alla kuuluvatel juhtudel dokumentaalsed tõendid, et kõnealustes punktides sätestatud tingimused on täidetud;
- e) artikli 3 lõike 2 punkti a alla kuuluvatel juhtudel päritoluriigi või lähteriigi asjaomase asutuse väljaantud dokument, mis tõendab, et nad on liidu kodaniku ülalpeetavad või leibkonna liikmed, või tõend tõsiste tervislike põhjuste kohta, mis nõuavad vältimatult, et liidu kodanik peab pereliiget isiklikult hooldama;
- f) artikli 3 lõike 2 punkti b alla kuuluvatel juhtudel tõend püsiva suhte kohta liidu kodanikuga.

Artikkel 9

Haldusformaalsused pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud

1. Liikmesriigid annavad elamisloa välja liidu kodaniku pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kui nende kavandatav elamispeerioid ületab kolme kuud.

2. Elamisloa taotluse esitamistähtaeg ei või olla lühem kui kolm kuud alates saabumiskuupäevast.

3. Elamisloa taotlemise nõude täitmata jätmise korral võib asjaomaste isikute suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivad karistusi.

▼B*Artikkel 10***Elamislubade väljaandmine**

1. Liidu kodanike pereliikmete elamisõigust, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, tõendatakse dokumendi „Liidu kodaniku pereliikme elamis-luba” väljaandmisega hiljemalt kuue kuu jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. Elamisloa taotlemise tõend antakse välja viivitamata.

2. Elamisloa väljaandmiseks nõuavad liikmesriigid järgmiste dokumentide esitamist:

- a) kehtiv pass;
- b) dokument, mis tõendab perekondlikke sidemeid või registreeritud kooselu;
- c) registreerimistunnistus või registreerimissüsteemi puudumise korral muu tõend selle kohta, et liidu kodanik, kellega nad on kaasas või ühinevad, elab vastuvõttvas liikmesriigis;
- d) artikli 2 lõike 2 punktide c ja d alla kuuluvatel juhtudel dokumentaalsed tõendid, et kõnealustes punktides sätestatud tingimused on täidetud;
- e) artikli 3 lõike 2 punkti a alla kuuluvatel juhtudel päritoluriigi või lähteriigi asjaomase asutuse väljaantud dokument, mis tõendab, et nad on liidu kodaniku ülalpeetavad või leibkonna liikmed, või tõend tõsiste tervislike põhjuste kohta, mis nõuavad vältimatult, et liidu kodanik peab pereliiget isiklikult hooldama;
- f) artikli 3 lõike 2 punkti b alla kuuluvatel juhtudel tõend püsiva suhte kohta liidu kodanikuga.

*Artikkel 11***Elamisloa kehtivus**

1. Artikli 10 lõikes 1 sätestatud elamisluba kehtib viis aastat alates selle väljaandmisest või liidu kodaniku kavandatava elamisperioodi ajal, kui see on lühem kui viis aastat.

2. Elamisloa kehtivust ei mõjuta ajutine eemalviibimine, mis ei ületa kuut kuud aastas, või pikemaajaline eemalviibimine seoses kohustusliku ajateenistusega või üks eemalviibimine maksimaalselt kaheteistkümne järjestikuse kuu jooksul olulistel põhjustel, näiteks rasedus ja sünnitus, raske haigus, õpingud või tööalane koolitus või lähetus mõnda teise liikmesriiki või kolmandasse riiki.

▼B*Artikkel 12***Pereliikmete elamisõiguse säilitamine liidu kodaniku surma või lahkumise korral**

1. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei mõjuta liidu kodaniku surm või lahkumine vastuvõtvas liikmesriigist tema pereliikmete elamisõigust, kes ei ole liikmesriigi kodanikud.

Enne alalise elamisõiguse saamist peavad asjaomased isikud vastama artikli 7 lõike 1 punktides a, b, c või d sätestatud tingimustele.

2. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei kaota liidu kodaniku surma korral elamisõigust tema pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kes on elanud pereliikmetena vastuvõtvas liikmesriigis vähemalt ühe aasta enne liidu kodaniku surma.

Enne alalise elamisõiguse saamist on asjaomaste isikute elamisõiguse tingimuseks nõue, mille kohaselt nad peavad suutma tõendada, et nad on töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad või et neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi, ja et neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või et nad on nendele tingimustele vastava isiku pereliikmed, kusjuures pere on loodud vastuvõtvas liikmesriigis. „Piisavad vahendid” on määratletud artikli 8 lõikes 4.

Need pereliikmed säilitavad oma elamisõiguse üksnes isiklikel alustel.

3. Liidu kodaniku vastuvõtvas liikmesriigist lahkumise või surma tõttu ei kaota sõltumata kodakondsusest kuni õpingute lõpuni elamisõigust tema lapsed või vanem, kes lapsi tegelikult hooldab, kui lapsed elavad vastuvõtvas liikmesriigis ja on kantud õppimise eesmärgil õppeasutuse nimekirja.

*Artikkel 13***Pereliikmete elamisõiguse säilitamine abielulahutuse, abielu kehtetuks tunnistamise või registreeritud kooselu lõpetamise korral**

1. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei mõjuta liidu kodaniku abielulahutus, abielu kehtetuks tunnistamine või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud registreeritud kooselu lõpetamine nende pereliikmete elamisõigust, kes on liikmesriigi kodanikud.

Enne alalise elamisõiguse saamist peavad asjaomased isikud vastama artikli 7 lõike 1 punktides a, b, c või d sätestatud tingimustele.

▼B

2. Ilma et see piiraks teise lõigu kohaldamist, ei kaota liidu kodaniku pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, abielulahutuse, abielu kehtetuks tunnistamise või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud registreeritud kooselu lõpetamise korral nii kaua kui vaja elamisõigust, kui:

- a) enne abielulahutuse või abielu kehtetuks tunnistamise menetluse või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud registreeritud kooselu lõpetamise algatamist on abielu või registreeritud kooselu kestnud vähemalt kolm aastat, sealhulgas üks aasta vastuvõtvast liikmesriigis, või
- b) abikaasade või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud partnerite kokkuleppe või kohtuotsuse kohaselt on abikaasal või partneril, kes ei ole liikmesriigi kodanik, liidu kodaniku laste hooldusõigus või
- c) seda õigustavad eriti rasked asjaolud, näiteks koduvägivalla ohvriks langemine abielu või registreeritud kooselu ajal, või
- d) abikaasade või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud partnerite kokkuleppe või kohtuotsuse kohaselt on abikaasal või partneril, kes ei ole liikmesriigi kodanik, õigus alaealise lapsega suhelda, kui kohus on otsustanud, et suhtlemine peab toimuma vastuvõtvast liikmesriigis.

Enne alalise elamisõiguse saamist on asjaomaste isikute elamisõiguse tingimuseks nõue, mille kohaselt nad peavad suutma tõendada, et nad on töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad või et neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi, ja et neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või et nad on nendele tingimustele vastava isiku pereliikmed, kusjuures pere on loodud vastuvõtvast liikmesriigis. „Piisavad vahendid” on määratletud artikli 8 lõikes 4.

Need pereliikmed säilitavad oma elamisõiguse üksnes isiklikel alustel.

*Artikkel 14***Elamisõiguse säilitamine**

1. Liidu kodanikel ja nende pereliikmetel on artiklis 6 sätestatud elamisõigus seni, kuni nad ei koorma põhjendamatult vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi.

2. Liidu kodanikel ja nende pereliikmetel on artiklites 7, 12 ja 13 sätestatud elamisõigus, kuni nad vastavad kõnealustes artiklites sätestatud tingimustele.

Erijuhtudel, kui tekib põhjendatud kahtlus, kas liidu kodanik või tema pereliikmed vastavad artiklites 7, 12 ja 13 sätestatud tingimustele,

▼B

võivad liikmesriigid kontrollida, kas need tingimused on täidetud. Süsteematilist kontrolli ei tehta.

3. Kui liidu kodanik või tema pereliige kasutab vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi, ei ole väljasaatmine automaatne tagajärg.

4. Erandina lõigetest 1 ja 2 ning ilma et see piiraks VI peatüki sätete kohaldamist, ei või liidu kodanikke või nende pereliikmeid mitte mingil juhul välja saata, kui:

- a) liidu kodanikud on töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad või
- b) liidu kodanikud on sisenenud vastuvõtva liikmesriigi territooriumile töö otsimiseks. Sellisel juhul ei või liidu kodanikke ja nende pereliikmeid välja saata seni, kuni liidu kodanikud saavad tõendada, et nad jätkavad töö otsimist ja neil on tegelik võimalus tööd leida.

*Artikkel 15***Menetluslikud tagatised**

1. Artiklitega 30 ja 31 ettenähtud menetlusi kohaldatakse analoogia põhjal kõikide otsuste suhtes, mis piiravad liidu kodanike ja nende pereliikmete vaba liikumist muudel põhjustel kui avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides.

2. Isikutunnistuse või passi kehtivuse lõppemine, mille alusel asjomanane isik vastuvõtvasse liikmesriiki sisenes ja talle registreerimistunnistus või elamisluba anti, ei anna põhjust vastuvõtvast liikmesriigist väljasaatmiseks.

3. Vastuvõttev liikmesriik ei või kehtestada sisenemiskeeldu seoses väljasaatmisotsusega, mille suhtes kohaldatakse lõiget 1.

IV PEATÜKK

Alaline elamisõigus

I j a g u

Kõlblikkus*Artikkel 16***Üldeeskirjad liidu kodanikele ja nende pereliikmetele**

1. Liidu kodanikud, kes on elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat, saavad seal alalise elamisõiguse. Selle õiguse suhtes ei kohaldata III peatükis sätestatud tingimusi.

▼B

2. Lõiget 1 kohaldatakse ka nende pereliikmete suhtes, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid on koos liidu kodanikuga elanud vastuvõtvast liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat.

3. Elamisperioodi pidevust ei mõjuta ajutine eemalviibimine, mis ei ületa kuut kuud aastas, või pikemaajaline eemalviibimine seoses kohustusliku ajateenistusega või üks eemalviibimine maksimaalselt kaheteistkümne järjestikuse kuu jooksul olulistel põhjustel, näiteks rasedus ja sünnitus, raske haigus, õpingud või tööalane koolitus või lähetus mõnda teise liikmesriiki või kolmandasse riiki.

4. Kui alaline elamisõigus on omandatud, kaotatakse see üksnes juhul, kui vastuvõtvast liikmesriigist viibitakse eemal kaks järjestikust aastat.

*Artikkel 17***Erandid seoses isikutega, kes ei tööta enam vastuvõtvast liikmesriigis, ja nende pereliikmetega**

1. Erandina artiklist 16 saavad vastuvõtvast liikmesriigis alalise elamisõiguse enne viieaastase pideva elamisperioodi lõppu:

a) töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes töötamise lõpetamise ajal on jõudnud ikka, mis annab kõnealuse liikmesriigi õigusaktide kohaselt õiguse vanaduspensionile, või töötajad, kes lõpetavad palgatöö ennetähtaegsele pensionile minekuks, tingimusel et nad on töötanud kõnealuses liikmesriigis vähemalt kaheteistkümne eelneva kuu jooksul ja elanud seal pidevalt üle kolme aasta.

Kui vastuvõtva liikmesriigi õigusaktid ei anna teatavatele füüsilisest isikust ettevõtjate kategooriatele õigust vanaduspensionile, loetakse vanusetingimus täidetuks pärast asjaomase isiku 60aastaseks saamist;

b) töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes on elanud vastuvõtvast liikmesriigis pidevalt üle kahe aasta ja lõpetavad seal töötamise püsiva töövõimetuse tagajärjel.

Kui töövõimetuse on põhjustanud tööõnnetus või kutsehaigus, mis annab asjaomasele isikule õiguse saada hüvitist, mida täielikult või osaliselt maksab vastuvõtva liikmesriigi asutus, ei seata elamisperioodi kestusele mingeid tingimusi;

c) töötajad või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes pärast kolmeaastast järjestikust töötamist ja elamist vastuvõtvast liikmesriigis töötavad töötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana mõnes teises liikmesriigis, säilitades oma elukoha vastuvõtvast liikmesriigis, kuhu nad pöörduvad tavaliselt tagasi iga päev või vähemalt kord nädalas.

▼B

Punktides a ja b nimetatud õiguste omandamiseks loetakse selles liikmesriigis töötatud aega, kus asjaomane isik töötab, vastuvõtvast liikmesriigis veedetuks.

Endast sõltumatutel põhjustel töötuna olemise aega, mis on asjaomases tööhõivetalituses nõuetekohaselt registreeritud, mittetöötamise aega kõnealusest isikust mitteolenevatel põhjustel ning töölt puudumist või töö lõpetamist haiguse või õnnetusjuhtumi tõttu loetakse töötamise aja hulka.

2. Lõike 1 punktis a sätestatud elamis- ja töötamisperioodi kestuse tingimusi ja lõike 1 punktis b sätestatud elamisperioodi kestuse tingimusi ei kohaldata, kui töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja abikaasa või artikli 2 lõike 2 punktis b nimetatud partner on vastuvõtva liikmesriigi kodanik või on kaotanud selle liikmesriigi kodakondsuse kõnealuse töötaja või füüsilisest isikust ettevõtjaga abielludes.

3. Sõltumata kodakondsusest on töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja pereliikmetel, kes elavad koos temaga vastuvõtva liikmesriigi territooriumil, kõnealuses liikmesriigis alalise elamisõiguse, kui töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja ise on omandanud alalise elamisõiguse selles liikmesriigis lõike 1 alusel.

4. Siiski, kui töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja sureb töötamisperioodi ajal, kuid enne, kui ta on lõike 1 alusel omandanud vastuvõtvast liikmesriigis alalise elamisõiguse, omandavad temaga vastuvõtvast liikmesriigis koos elavad pereliikmed seal alalise elamisõiguse, tingimusel et:

- a) töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja oli surma ajal kõnealuse liikmesriigi territooriumil pidevalt elanud kaks aastat või
- b) surma põhjustas tööõnnetus või kutsehaigus või
- c) lesk oli kaotanud kõnealuse liikmesriigi kodakondsuse kõnealuse töötaja või füüsilisest isikust ettevõtjaga abielludes.

Artikkel 18

Alalise elamisõiguse omandamine teatavate pereliikmete poolt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud

Ilma et see piiraks artikli 17 kohaldamist, omandavad liidu kodaniku pereliikmed, kelle suhtes kohaldatakse artikli 12 lõiget 2 ja artikli 13 lõiget 2 ning kes vastavad kõnealustes lõigetes sätestatud tingimustele, alalise elamisõiguse pärast seda, kui nad on elanud vastuvõtvast liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat.

II jaotis

Haldusformaalsused

Artikkel 19

Liidu kodaniku alalise elukoha tõend

1. Taotluse korral annavad liikmesriigid alalise elamisõigusega liidu kodanikele pärast nende elamisperioodi kestuse kontrollimist alalise elukoha tõendi.

2. Alalise elukoha tõend antakse välja võimalikult kiiresti.

Artikkel 20

Alaline elamisluba pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud

1. Liikmesriigid annavad pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kellel on alaline elamisõigus, alalise elamisloa kuue kuu jooksul alates taotluse esitamisest. Alalist elamisluba uuendatakse automaatselt iga kümne aasta järel.

2. Alalise elamisloa taotlus esitatakse enne elamisloa kehtivuse lõppemist. Alalise elamisloa taotlemise nõude täitmata jätmise korral võib asjaomaste isikute suhtes kohaldada proportsionaalseid ja mittediskrimineerivaid karistusi.

3. Elamisperioodi katkestamine lühemaks ajaks kui kaks järjestikust aastat ei mõjuta alalise elamisloa kehtivust.

Artikkel 21

Elamisperioodi katkematus

Käesoleva direktiivi kohaldamisel võib pidevat elamisperioodi tõendada kõikide vastuvõtvast liikmesriigis kasutusel olevate tõendamisvahenditega. Igasugune nõuetekohaselt täidetud asjaomase isiku väljasaatmise otsus katkestab elamisperioodi pidevuse.

V PEATÜKK

Elamisõigust ja alalist elamisõigust käsitlevad ühissätted

Artikkel 22

Territoriaalne kohaldamisala

Elamisõigus ja alaline elamisõigus hõlmavad kogu vastuvõtva liikmesriigi territooriumi. Liikmesriigid võivad elamisõigusele ja alalisele elamisõigusele kehtestada territoriaalseid piiranguid ainult juhul, kui samu piiranguid kohaldatakse ka nende kodanike suhtes.

▼B*Artikkel 23***Seonduvad õigused**

Sõltumata kodakondsusest võivad liidu kodaniku pereliikmed, kellel on liikmesriigis elamisõigus või alaline elamisõigus, selles liikmesriigis tööle asuda või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutseda.

*Artikkel 24***Võrdne kohtlemine**

1. Kui asutamislepingu ja teiseste õigusaktide erisätetes ei ole selgelt ette nähtud teisiti, koheldakse kõiki käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elavaid liidu kodanikke asutamislepingu reguleerimisalas võrdselt kõnealuse liikmesriigi kodanikega. Seda õigust saavad kasutada ka pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kellel on seal elamisõigus või alaline elamisõigus.

2. Erandina lõikest 1 ei ole vastuvõttev liikmesriik kohustatud tagama õigust sotsiaalabile elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või, kui see on asjakohane, artikli 14 lõike 4 punktis b sätestatud pikema ajavahemiku jooksul, samuti pole ta kohustatud enne alalise elamisõiguse omandamist andma stipendiumide või õppelaenukena toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.

*Artikkel 25***Elukohadokumente käsitlevad üldsätted**

1. Artiklis 8 nimetatud registreerimistunnistuse, alalise elukoha tõendi, pereliikme elamisloa taotlemise tõendi, elamisloa või alalise elamisloa olemasolu ei või mitte mingil tingimusel seada õiguse kasutamise või haldusformaalsuse täitmise eeltingimuseks, sest õiguste olemasolu võib tõendada ka muude tõendusvahendite abil.

2. Kõik lõikes 1 nimetatud dokumendid antakse välja tasuta või sellise tasu eest, mis ei ületa kodanikelt samalaadsete dokumentide väljaandmise eest võetavat tasu.

*Artikkel 26***Kontrollid**

Liikmesriigid võivad kontrollida, kas täidetakse nende õigusaktidest tulenevaid nõudeid, mille kohaselt mittekodanikud peavad alati kandma kaasas oma registreerimistunnistust või elamisluba, tingimusel et sama nõuet kohaldatakse ka oma kodanike isikutunnistuse suhtes.

Kui seda nõuet ei täideta, võivad liikmesriigid rakendada samu karistusi, mida kohaldatakse oma kodanike suhtes, kui need ei täida isikutunnistuse kaasaskandmise nõuet.

VI PEATÜKK

Sisenemis- ja elamisõigusele avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides kehtestatavad piirangud

*Artikkel 27***Üldpõhimõtted**

1. Kui käesoleva peatüki sätetest ei tulene teisiti, võivad liikmesriigid piirata avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides liidu kodanike ja nende pereliikmete liikumis- ja elamisvabadust, sõltumata nende kodakondsusest. Kõnealuseid põhjendusi ei tohi rakendada majanduslikel eesmärkidel.

2. Avaliku korra või julgeoleku huvides võetud meetmed on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja põhinevad eranditult asjaomase isiku isiklikul käitumisel. Varasemate süüdimõistvate kohtuotsustega ei saa selliste meetmete võtmist iseenesest põhjendada.

Asjaomase isiku käitumine peab kujutama endast tõelist, vahetut ja piisavalt tõsist ohtu, mis kahjustab mõnd ühiskonna põhihuvi. Põhjustused, mis ei ole juhtumi üksikasjadega seotud või mis rajanevad üldise preventiooni kaalutlustel, ei ole vastuvõetavad.

3. Et teha kindlaks, kas asjaomane isik kujutab endast ohtu avalikule korrale või julgeolekule, võib vastuvõttev liikmesriik, kui ta seda vajalikuks peab, registreerimistunnistust välja andes või registreerimissüsteemi puudumise korral hiljemalt kolme kuu jooksul alates asjaomase isiku saabumisest selle liikmesriigi territooriumile või saabumisest teatamisest vastavalt artikli 5 lõikele 5 elamisluba välja andes nõuda, et päritoluliikmesriik ja vajaduse korral teised liikmesriigid esitaksid teabe asjaomase isiku võimaliku varasema kohtuliku karistatuse kohta. Sellise teabe nõudmine ei kuulu standardmenetlusse. Konsulteeritav liikmesriik annab oma vastuse kahe kuu jooksul.

4. Liikmesriik, kes on passi või isikutunnistuse välja andnud, lubab selle dokumendi omanikul, kes on mõnest teisest liikmesriigist avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides välja saadetud, oma territooriumile uuesti siseneda ilma mingite formaalsusteta, isegi kui dokument enam ei kehti või selle omaniku kodakondsuse üle toimuvad vaidlused.

*Artikkel 28***Kaitse väljasaatmise eest**

1. Enne avaliku korra või julgeoleku huvides väljasaatmise otsuse tegemist võtab vastuvõttev liikmesriik arvesse teatavaid asjaolusid, näiteks kui kaua on asjaomane isik tema territooriumil elanud, tema vanust, tervislikku seisundit, perekondlikku ja majanduslikku olukorda, sotsiaalset ja kultuurilist integratsiooni vastuvõtvasse liikmesriiki ning sidemeid päritoluriigiga.

▼B

2. Vastuvõttev liikmesriik ei või sõltumata kodakondsusest teha väljasaatmisotsust liidu kodanike või nende pereliikmete suhtes, kellel on tema territooriumil alaline elamisõigus, välja arvatud avaliku korra või julgeoleku huvides.

3. Välja arvatud juhul, kui see on liikmesriikide arvates avaliku julgeoleku huvides hädavajalik, ei või liidu kodanike väljasaatmise otsust teha, kui nad:

- a) on elanud vastuvõtvas liikmesriigis eelnevad kümme aastat või
- b) on alaealised, välja arvatud juhul, kui väljasaatmine on vajalik lapse enda huvides, nagu on ette nähtud 20. novembri 1989. aasta ÜRO lapse õiguste konventsioonis.

*Artikkel 29***Tervishoid**

1. Ainsad haigused, mis õigustavad liikumisvabadust piiravaid meetmeid, on Maailma Tervishoiuorganisatsiooni asjaomastes dokumentides määratletud epideemiaohuga haigused ja muud nakkushaigused või nakkuslikud parasitaarhaigused, kui nende kohta kehtivad vastuvõtva liikmesriigi kodanike suhtes kohaldatavad kaitsesätted.

2. Haigused, mis ilmnevad pärast kolme kuu möödumist saabumiskuupäevast, ei saa olla territooriumilt väljasaatmise põhjuseks.

3. Kui usaldusväärne teave viitab selle vajalikkusele, võivad liikmesriigid kolme kuu jooksul alates saabumiskuupäevast nõuda, et elamisõigusega isikud läbiks tasuta tervisekontrolli tõendamaks, et nad ei põe mõnd lõikes 1 nimetatud haigust. Sellise meditsiinikontrolli nõudmine ei kuulu standardmenetlusse.

*Artikkel 30***Otsustest teatamine**

1. Asjaomastele isikutele teatatakse kõikidest artikli 27 lõike 1 kohaselt tehtud otsustest kirjalikult nii, et nad mõistaksid nende sisu ja mõju.

2. Asjaomasele isikule teatatakse täpselt ja täielikult, millistel avaliku korra, julgeoleku või tervishoiuga seotud kaalutlustel tema kohta otsus on tehtud, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus riigi julgeolekuhuvidega.

3. Teates täpsustatakse kohus või haldusorgan, kellele asjaomane isik võib kaebuse esitada, kaebuse esitamise tähtaeg ja vajaduse korral aeg, mis isikule liikmesriigi territooriumilt lahkumiseks on antud. Välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel, ei või territooriumilt lahkumiseks antav aeg olla lühem kui üks kuu alates teate saamisest.

Artikkel 31

Menetluslikud tagatised

1. Asjaomastel isikutel peab olema juurdepääs vastuvõtva liikmesriigi kohtumenetlusele ja vajaduse korral haldusmenetlusele, et kaevata edasi nende kohta avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides tehtud otsused või taotleda nende otsuste kohtulikku läbivaatamist.

2. Kui koos väljasaatmisotsuse edasikaebamise või kohtuliku läbivaatamise taotlusega esitatakse ajutise korralduse taotlus kõnealuse otsuse täitmise peatamiseks, ei või tegelik väljasaatmine sellelt territooriumilt toimuda enne ajutise korralduse kohta otsuse tegemist, välja arvatud juhul, kui:

— väljasaatmisotsus põhineb eelmisel kohtuotsusel või

— asjaomastel isikutel on olnud varasem võimalus kohtulikku läbivaatamist kasutada või

— väljasaatmisotsus on hädavajalik avaliku julgeoleku huvides vastavalt artikli 8 lõikele 3.

3. Kaebemenetlus võimaldab kontrollida, kas otsus ning asjaolud, millel kavandatav meede põhineb, on õiguspärased. See tagab otsuse proportsionaalsuse, eelkõige pidades silmas artiklis 8 sätestatud nõudeid.

4. Liikmesriigid võivad asjaomase isiku oma territooriumilt kaebemenetluse ajal välja saata, kuid nad ei või takistada tal isiklikult selgitusi esitada, välja arvatud juhul, kui tema kohalesaabumine võib tekitada avalikule korrale või julgeolekule tõsiseid probleeme või kui kaebuses või kohtulikul läbivaatamisel käsitletakse territooriumile sisenemise keeldu.

Artikkel 32

Väljasaatmisotsuse kehtivus

1. Isikud, kes on välja saadetud avaliku korra või julgeoleku huvides, võivad esitada väljasaatmisotsuse kehtetuks tunnistamise taotluse sõltuvalt asjaoludest pärast mõistliku aja möödumist ja igal juhul pärast kolme aasta möödumist lõpliku väljasaatmisotsuse jõustumisest, mis on nõuetekohaselt vastu võetud kooskõlas ühenduse õigusega, kusjuures taotluses tuleb esitada tõendid selle kohta, et asjaoludes, mis õigustasid väljasaatmisotsust, on toimunud olulised muudatused.

Asjaomane liikmesriik teeb selle taotluse kohta otsuse kuue kuu jooksul pärast selle esitamist.

2. Lõikes 1 nimetatud isikutel ei ole õigust siseneda asjaomase liikmesriigi territooriumile ajal, kui nende taotlust menetletakse.

▼B*Artikkel 33***Väljasaatmine karistuse või õigusliku tagajärjena**

1. Vastuvõttev liikmesriik ei või väljasaatmisotsuseid teha karistusena või vabadusekaotusliku karistuse õigusliku tagajärjena, välja arvatud juhul, kui need vastavad artiklite 27, 28 ja 29 nõuetele.

2. Kui lõikes 1 sätestatud väljasaatmisotsus täidetakse rohkem kui kaks aastat pärast selle tegemist, kontrollib liikmesriik, kas kõnealune isik on sellel ajal tõsiselt ohtlik avalikule korrale või julgeolekule, ja hindab, kas väljasaatmisotsuse tegemisest alates on asjaoludes toimunud olulisi muutusi.

VII PEATÜKK

Lõppsätted*Artikkel 34***Avaldamine**

Liikmesriigid levitavad teavet liidu kodanike ja nende pereliikmete õiguste ja kohustuste kohta käesolevas direktiivis käsitletud valdkondades, seda eelkõige üleriigiliste ja kohalike massiteabevahendite ja muude sidevahendite abil korraldatavate teadlikkuse tõstmise kampaaniate kaudu.

*Artikkel 35***Õiguste kuritarvitamine**

Õiguste kuritarvitamise või pettuse, näiteks fiktiivabelude puhul võivad liikmesriigid vastu võtta vajalikud meetmed käesolevast direktiivist tulenevate õiguste lõpetamiseks, kehtetuks tunnistamiseks või nendest keeldumiseks. Sellised meetmed peavad olema proportsionaalsed ja nende suhtes peab saama kohaldada artiklites 30 ja 31 sätestatud menetluslikke tagatisi.

*Artikkel 36***Karistused**

Liikmesriigid näevad ette sätted karistuste kohta, mida rakendatakse käesoleva direktiivi rakendamiseks vastuvõetud siseriiklike eeskirjade rikkumise korral, ning võtavad nende sätete rakendamiseks vajalikud meetmed. Sätestatavad karistused peavad olema tõhusad ja proportsionaalsed. Liikmesriigid teatavad komisjonile nendest sätetest hiljemalt 30. aprilliks 2006 ja kõikide edasiste muudatuste korral võimalikult kiiresti.

*Artikkel 37***Soodsamad siseriiklikud sätted**

Käesoleva direktiivi sätted ei mõjuta liikmesriigi kehtestatud õigus- ja haldusnorme, mis on käesoleva direktiiviga hõlmatud isikutele soodsamad.

▼B*Artikkel 38***Kehtetuks tunnistamine****▼M1****▼B**

2. Direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ tunnistatakse kehtetuks alates 30. aprillist 2006.

3. Viiteid kehtetuks tunnistatud sätetele ja direktiividele käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile.

*Artikkel 39***Aruanne**

Komisjon esitab hiljemalt 30. aprilliks 2006 Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta ja vajalikud ettepanekud, eelkõige võimaluse kohta pikendada ajavahemikku, mille jooksul liidu kodanikud ja nende pereliikmed võivad elada vastuvõtva liikmesriigi territooriumil tingimusteta. Liikmesriigid edastavad komisjonile selle aruande koostamiseks vajaliku teabe.

*Artikkel 40***Ülevõtmine**

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 30. aprilliks 2006.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas vastuvõetud siseriiklike õigusnormide teksti ja tabeli, mis näitab, kuidas käesoleva direktiivi sätted vastavad vastuvõetud siseriiklikele sätetele.

*Artikkel 41***Jõustumine**

Käesolev direktiiv jõustub selle Euroopa Liidu Teatajas avaldamise päeval.

*Artikkel 42***Adressaadid**

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.